

VATTU-SOT

Botad i Lazarettet på Kungsholmen, 1752
i Nov. och Dec. Månader.

af

ABR. BÄCK.

Af de Sjuka, som blefvo intagne, när Lazarettet inrättades på Kungsholmen här i Staden, och första gången öppnades den sista October och i början af November 1752, voro fem med svår Vattusot behäftade.

Jag hade äran, at den tiden förelå Lazarettet, och det nöjet, at, genom Guds välsignelse, hjälpa fyra af dem til hälshan.

Så vida Vattusoten är en af de farligaste sjukdomar, och allmänt räknad för dödlig, så hafver jag trodt vara nyttigt för det Allmänna, och enligt Lazarettens-inrättningens ändamål, at af min hålna Dag-bok meddelå berättelse om dessa sjukas tilstånd, och de medel, som deremot blifvit brukade, med någon tilläggning vid hvar och en, at andre måtte kunna lampå detta eller dylikt bote-sätt til deras sjuka i Vattusot.

I. Berättelsen.

Drängen E. B. kom in i Lazarettet den 3 Nov. fyratio och fyra år gammal, hafver ej vetat af annan sjukdom, än en svårighet, ifrån många år tillbaka, när han skulle kalla sit vatzen, deremot han hafver druckit bittida i Våras et Decoct på Tall- och Gran- strunt med Enris. När han i Martii månad lidit af köld på sjon, så fik han Tertian-Feber, som stadnade väl efter
fjor-

fjorton dagar, sedan han tagit Rhabarber, och fyra pulver af Kinkina; men var ej rått frisk hela tiden, jemte det at svårigheten med urinerandet höll fort, til des han i Augusti månad kände sig tung, trög och obeqväm, ledsen, ovanligt sömning och ville gerna ligga; Fötterna och i synnerhet benen svullnade, så väl som knån, lår, scrotum, buken och armarna; And-tåppa och ömhet öfver hela kroppen, samt våder plågade honom. Han brukade i 14 dagar lut, gjord med vatten och enträds-aska, utan nytta; och på 6:te veckan, eller i slutet af Sept. tappade en Fålt-skårs-Gefäll utur buken i kvarter vatten; buken minskade litet, men kom straxt til sin förra vidd.

När han kom i Lazarettet, klagade han sveda i röret och svårighet at kasta vatnet, men i synnerhet gräselig ömhet i hela kroppen; i fötter, ben och lår och öfver ryggen svullnad med rodnad, hetta och hårdhet, som låmnade gropar efter tryckning derpå; Buken ganska stor, men så spänd, at det let låsom på en trumma, när man med fingerna slog derpå; något vatten kändes squalpa; Scrotum svullet och genom-skinligt; Han hade ofta hetta, var torr på tungan, i synnerhet om nätterna, och bröt då i svett; Han hostade med häftighet skåttals, och klagade präfsning at bröstet, fick ibland up slem, och var några dagar förstoppad; Pulsen hastig, fattån med någon styrka; Matlust morgon-stunden.

Jag gaf honom den 3, 4 och 5:te Nov. dageligen hvar tredje tima pulver af O och Cremor Tart. $\bar{a}\bar{a}$ gr. Xij, och om morgonen piller af Gum. Ammon. Galb. Tart. Vitr. $\bar{a}\bar{a}$ gr. v. pulv. Castorei

storei, Sal. Succini, Tereb. venet. $\bar{a}$ gr. iij. Extr. Aloës aqvof. gr. j, som gjorde en öfning om dagen. Derpå minskades svullnaden i benen den 5, men buken var 2 tum tjockare; Han sof om nätterna och hostade mindre. Efter middagen fattes honom Cliftir af et ungt friskt barns urin, som han behölt länge och gjorde 3 öppningar, de två sednare tunna.

Den 6 tog han, jämte pillerna och pulverna 4 skjedblad af denna *Sennes drycken*, nemligen, Fol. S. S. S. dr. x. Cardamomi cont dr. j. Tart. Solubilis Unc. β infunderade i ∇ font. öfver natten, och deruti uplöst. Mannæ Calabr. Unc. j. om morgonen; hvarestefter han hade tvänne öppningar med slem, som lättade honom. Samma dag kl. 2 et Cliftir, deruti voro uplöste Elect. Cathol. Unc. j. Nitri ζ js, som gjorde åter et sedes och lättade.

Den 7 samma Piller, sennesdryck och pulver. Han hade i går aftons, i natt och i dag förmiddagen haft 8 öppningar, somliga stadiga. Han kände sig lättad, benen voro hvarken så svullna, röda eller heta, såsom förr, och buken tyktes vara mjukare; Urin var brun och bröt sig.

Den 8 brukades samma som den 7, och hade han detta dygnet 6 öppningar, med hvilka mycket våder gått: Men buken var lika spänd såsom i början.

Den 9 tog han om morgonen bittida och om qvällen samma piller, men på ökade med *Affae foetidae* gr. v. och *Tereb. Venet.* gr. ij under namn af *Pitulae foetidae*. Och kl. 10 pulver af *Rad. Squillae* gr. iij, *Vincetoxici* gr. v. $\odot$ gr. x. under namn af *Pulvis antihydricus*, deraf urin bör-

börjat drifva bättre och öppning befordras. Detta dygnet gingo 5 halfstop urin; Patienten drack litet; Urin var ej blek.

Den 10 efter middagen fattes honom hälften af följande Cliftir: R.c. HB. Rutae, Sabinæ $\overline{a}$ Unc. β . ∇ font. libr. $\text{j}\beta$. coqve ad libr. j. Colat. adde Affac foetidae dr. ij, Ol. Oliv. Unc. j. Ol. still. Succini dr. β M. S:r *Enema foetidum Pb. P. Ed.* hvarefter han fick 2 öppningar.

Den 11. Detta dygnet fattes honom den andra hälften af *Enema foetidum*, som skaffade honom 5 öppningar, hvarmed nog våder gick.

Den 12. Bukon var i dag mjukare än förr, dock stor; Låren och benen mindre hårda än förr; Tungan god; Pulsen mjuk, men något matt. Jag lät lägga på buken plåster efter denna blandning: R.c: Coepar. sub ciner. assat. excortic. minutiss. confcis. contus. Unc. $\text{ij}\beta$ Sap. Ven. Unc. vj Cerae flavae, Resinae $\overline{a}$ Unc. $\text{j}\beta$: farinae foen. graec. Unc. ijj , Ol. Oliv. parum, liqves. simul agita pistillo. S:r *Ceratum e Coepris Gaukii*; och befalde åter at taga qväll och morgon af *Pilul. foetid. purgant.*, såsom den 9, samt *pulvis antihydopicus* för och efter middagen. Til krydderna för Tifanen lades lika mycket raspat entråd.

Den 13 och 14. Brukades Pillerna och pulvis *Antihydop.* såsom den 12. Han hade i dag nog öppet lif, och urin gick i myckenhet.

Den 15. Likaledes samma medel. Han klagade sig mycket kvalmig i buken, som var nog spånd. Efter hälften af *Enema foetid* fick han 4 öppningar, hvaraf han lättades.

Den

Den 16. Brukades äfven samma medel. Han urinerade detta dygnet 3 halftop, och hade 5 öpnningar. Hans buk var mycket mjukare; Svulnaden öfver ryggen lade sig; Ben och lår smalnade, men voro hårda, och, när de klåmdes, såg man gröpar; Rødnaden gick ej ännu bårt; Han klagade öfver matthet och ibland hufvudvärk; Han fallnade i anfigtet, och blef svartare; Han hade en gråfelig ömhet å de ställen, som vatnet stätt; Pulsen var liten, men mjuk och långsam; Han orkade äta, och betungades ej särdeles af maten.

Den 17 Nyttiades samma Pil. foetid. purgant. qväll och mårton, såfom den 12 men man hölt up med pulvis antihydricus.

Den 18. Brukades äfven samma piller. Detta dygnet gingo 3 halftop urin, och Patienten hade 4 öpnningar, men efter han kände sig stinn, så fattes Clyfma foetidum såfom förr, hvaraf han hade god ökning.

Den 19. Samma Pilul. foetid. purg. Benen mjuknade, men buken var spänd.

Den 20. Et pulvis Antihydr. brukades för middagen. Han hade i dag 2 öpnningar, men var våderstin. Urin gick öfver i stöp; Et halft stöp vått hade han njutit. Emot natten tog han Pil. purg. foetid.

Den 21. Brukade han åter Pil. foetid. purg. För middagen pulvis antihydrop. Han hade tagit $1\frac{1}{2}$ kvarter vått til sig, men urinerade 3 halftöp.

Den 22. Om morgonen tog han *Pilul. Aloës, purgantes* af Gi Ammon. Tart. Viçtr. ā gr. v. Extr. Helleb. n. Aloës foccotr. Tereb. Ven. ā gr. iij. Ol.

Ol. still. Junip. gtt. ij. och pulv. Antihyd. för-
middagen. Hade derefter 2 fedes allenast, men
många knipningar, och tog om qvällen Enema
foetid., hvaraf han hade 1 öpning.

Den 23. Tog han Pil. Aloëticae och kl. 1.
4 skiedblad Sennes-dryck, samt kl. 5 tre sked-
blad, hvarest han hade 5 fedes, som lättade.
Med de första gick tämmeligen hårdt. Urin var
röd, och skar i röret; Patienten mycket matt,
och orkade intet äta; Buken mycket tinn och
ökad i vidden 3 tvärfinger.

Den 24. Brukade Patienten åter Pil. Aloët, och
4 skedblad af Sennes-drycken; hade der efter 5
tunna öpningar.

Den 25. Hälften af Pil. foetid. purg. och af
Aloëticis, efter bägge voro för hand och af Sen-
nes-drycken 4 skedblad.

Den 26. 27. 28. 29 och 30. Brukades sam-
ma som den 25. Hvar dag hade han 5 til 6 öp-
ningar. Urin gick alltid mer än det som dracks,
dock med skärning.

Den 1 Dec. Samma piller och 6 skedblad Sen-
nes-dryck.

Den 2. Pillerna qväll och morgon, och 4
skedblad Sennes-dryck, hvarest 3 fedes.

Den 3. Likaledes, men 6 skedblad Sennes-
dryck, som gjorde 4 fedes.

Den 4. Piller och Sennes-dryck såsom i går,
hvarpå följde 6 öpningar. Han låg i dag ofvan-
på och gick litet, samt hade god matlust.

Den 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11 och 12. Brukades
af Pillerna och Sennes-drycken en, ibland två gån-
ger om dagen til 4 skedblad i fänder, derefter han
dageligen hade 5 til 8 fedes.

Den

Den 13. Likaledes, och efter middagen et halft stop Decoët. Britannic. af Rad. Britann. Unc. iv, Liqvirittiae Unc. ß, avenae Unc. j. ▽ font. lb. xij. coque ad lb. ix. Han hade i dag 2 öpnningar.

Den 14. Var curen den samma, hvaraf han fick 3 öpnningar. Urin gick trögt, men mer än Patienten druckit. Emot skärning i röret och derutur flytande materia brukades bougier af Herr Regements-fältskåren ACRELL. Buken var något spänd, men mjuk.

Den 15. 16 och 17. såsom förr.

Den 18 likaledes. Några dagar hafver han klagat öfver hufvudvärk. I dag någon kyla med svett efter, så vål som den 19.

Den 20. 21 samma medel: han hafver mått bättre, men är stinn öfver magan.

På detta sättet fortfor han med Pil. Aloët. och foetid. om qvällen, och 4 skedblad Sennesdryck morgonen derpå, samt i eller annat quarter Decoët. Britannic. til slutet af December. Så vida benen ville ändå hålla sig svullna, begynte han i Januario at dricka *Cerevis. antiscorbutica Pb. P. Ed.* til 3 quarter om dagen, och ibland 4 skedblad Sennesdryck, derigenom han fullkomligen vant sin hålsa, och tog afsked ifrån Lazarettet den 9 Januar. utan at falla in igen, så mycket mig är vitterligt.

Tillägning.

I. Af beskrifningen kan man fluta, det orsaken til denna vattufot var illa botad tertian-feber, och emot dem, som så illa tala om Kinkina, at här hafver tör litet Kinkina blifvit brukad, och förmodeligen utan tilräckelig afförning innan barken

ken blef tagen, hvadan kroppen blifvit öfverlastad med sega våtkor, och de fasta delarna ej haft nog styrka at arbeta och dela dem omkring.

2. Jämte Ascitis (Buk - Vattusot) så var här Tympanitis (Buk - våderfot) hvilket både af det låtet, som hördes, när man slog derpå, så väl som af den onyttiga vattu-tappningen slutas kan. I tarmarna var samlad slem, kroppen var het, inelstvorna fylde med väder, de retades och aggades, sammansörptes på några ställen, vådernaingo ej afgång, utspånade tarmarna, och höllo dem såsom trum-skinn hårda, hvadan sjukdomen fått sitt namn.

3. All Vattusot är farlig, i synnerhet den med väder, eller Tympanitis kallad, och med sådant hetta, emedan mer fara är, at någon af de ädla delarna tager snart skada. Efter Vattu-tappningen plågar den vara svårare at bota, och sållan gifves exempel, det de sjuke vunnit något annat deraf, än lindring; ej heller undgått, at flera gånger söka hjelp af samma osäkra operation, til dels döden gjordt slut på jämmern. Hostan, klämningen på bröstet och svårigheten at kasta vatnet, äro ej behageliga märken. Men det som gaf hopp om denna sjuklingen, var, at han ej rätt länge slåpats med sjukdomen, och var i sin bästa ålder, hade matlust, och förmådde behålla maten.

4. Til at bota honom, skulle Febern häfvas, så vida derigenom underhölts krampen i inelstvorna, och faran för invärtes brand, våderna skulle fördelas, de öfverflödiga våtskorna tunnas, och naturen hielpas på vägen til deras afförande.

5. Det var rådligt at börja sagta, och se huru vida inelstvorna voro i godt stånd. Emot hettan och

Febern gofvos kylande och fyrliga medel, sedan lindriga lösande, med liten dosis af Aloë; och emot krampen Castoreum, bärnstens-salt; och anteligen starkare väder-delande, jämte Senna-drycken och sqvilla pullvret, som för sig sjelf ej hade gjordt tillfyllest at töma ut vattnet i dessa omständigheter; och det alt i sådana dosi, som kroppen kunde fördraga; tillika så lagande, at han då och då fick hvila. Den stora nyttan, som Senna-drycken gjorde vid detta tillfället, när lösande och väder-delande medel gofvos emellan, torde komma andre Läkare at bruka det samma vid sådana omständigheter. Starka, hårtiga, så kallade såkra medel emot Vattusot, skulle hafva retat mer, gjordt krampen och sammanförpningen i tarmarna svårare och ökat spänningen med Febern, til des s brand och gangren infunnit sig.

Huru nödigt är det icke i Medicin, at rätta medlen efter omständigheterna i sjukdomen, och ej vilja bota det ena slaget Vattusot, såsom det andra, den ena Fall-sjukan, såsom den andra. De ibland Herrar och Fruar så utropade souveraina medel emot Vattusot och andra svåra sjukdomar, böra på detta sättet inkränkas.

I detta så väl som de följande Rönen hafver jag noga anfördt de medel, som för hvar dag blifvit brukade, efter min hållna Dag-bok; hvilket torde falla ledsamt för många, men kan vara nyttigt för dem, som behöfva anvisning huru dylika medel bäst lämpas efter de sjukas tilstånd och sjukdomens beskaffenhet.

* *

* *

* *

FOR